

Касян О.А.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

НОВА КРЕДИТНА ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ, ЇЇ ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРЕВАГИ

У статті розкрито новий кредитний інструмент державного регулювання в аграрному секторі економіки, визначено основні його особливості. Проаналізовано стан аграрних виробників та досліджено їхнє ставлення до цього нововведення.

3 лютого 2020 року Уряд дав старт Державній програмі «Доступні кредити 5–7–9%», чим викликав дуже різну реакцію з боку всіх суб'єктів аграрного сектору економіки. Деякі дослідники почали висловлювати свою думку з приводу цього питання.

Більшість робіт були спрямовані на пошук недоліків. Звичайно, початок був не зовсім вдалим, але до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва постійно вносяться зміни.

Ця Програма передбачена для створення і розширення власного мікро- та малого бізнесу під рекордно низькі відсотки – 5, 7 або 9% на суму до 3,0 млн грн строком до 5 років. Виходячи з критеріїв відбору, скористатись пільговими кредитами зможе більшість аграрних підприємств. Під 5–7 відсотків зможуть взяти кредит фермерські господарства та приватні підприємства, а товариства з більшим розміром економічної потужності – під 9 відсотків, але якщо в планах розширення штату, то цей відсоток може бути зменшено максимум на 4 пункти, тобто в кінцевому результаті можна отримати також 5 відсотків річних.

Щоб узяти кредитні кошти, необхідно виконати певні умови та мету застосування, переважно інвестування буде спрямоване на модернізацію та оновлення господарських активів, що своєю чергою повинно покращити ефективність виробництва, а також покращити ситуацію з використанням захисту родючості ґрунтів.

Виникла ідея здійснити аналіз нової програми кредитування та порівняти її із системою, яка працювала до 2020 року. Щоб порівняння було більш інформативним, прийнято рішення проаналізувати економічну вигоду від зниження відсоткової ставки за рахунок розширення штату працівників. Витрати на одного працівника розраховані з урахуванням мінімальної заробітної плати та мінімальної суми податкового зобов'язання за його утримання.

Аналіз нової системи кредитування порівняно із системою кредитування 2019 року проведено на основі даних Національного банку України. Наведені основні переваги, які передбачені запропонованою програмою кредитування.

Ключові слова: державне регулювання, суб'єкти підприємництва, аграрний виробник, нова кредитна програма, відсоткова ставка, аграрний сектор.

Постановка проблеми. Державний механізм регулювання відносин в аграрному секторі є досить різноманітним. Ключову роль у ньому відіграють кредитні інструменти впливу на економіку. За допомогою кредитної політики держава може дати значний поштовх до розвитку в сільському господарстві, а за невдалих рішень бути першопричиною відставання та занепаду. Особливо чутливими до таких змін завжди були малий та мікробізнес, а особливо аграрні виробники, позаяк виробництво сільськогосподарської продукції має свої специфічні риси, які роблять такий вид діяльності досить ризиковим.

У 2020 році Уряд зробив великий крок до налагодження економічних процесів в аграрній сфері.

Була введена в дію нова програма кредитування. На жаль, нині не всі підприємства встигли скористатися вигодами такого нововведення. Тому потрібно більш детально розібратися в особливостях нової програми, а також зрозуміти її вигоди. Щоб більш наглядно продемонструвати переваги нової системи, пропонуємо порівняти її зі старою та розглянути різні варіанти кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою з питань кредитного механізму державного регулювання сільського господарства, а також висвітленням стану та напрямів удосконалення кредитного інструменту займалися різні вітчизняні науковці та експерти з питань реформ, серед яких – Я. Вінокуров, В. Некрасов, О. Короб-

кова, О. Бабій та ін. Проте, віддаючи належне роботам цих фахівців, залишилися невирішеними деякі питання, відсутнє чітке порівняння старої та нової систем кредитування, а також аналіз основних вигід.

Формулювання цілей статті. Мета статті – вивчити основні аспекти нової кредитної програми «Доступні кредити 5–7–9%», яку впровадили для підтримки малого та середнього бізнесу, та наочно відобразити всі вигоди.

Для досягнення поставленої мети поставлені завдання: ознайомитись з основними аспектами функціонування державної програми підтримки мікро- та малого підприємництва; порівняти дві програми кредитування та визначити головні переваги нового впровадження.

Виклад основного матеріалу. У лютому 2020 року Уряд запустив державну програму «Доступні кредити 5–7–9%», яка розрахована на 5 років з моменту запуску. Тобто до січня 2025 року вона передбачена для створення і розширення власного мікро- та малого бізнесу під рекордно низький відсоток – 5, 7 або 9%. Це має позитивно вплинути на розвиток аграрного сектору в Україні. Основні моменти цієї програми були описані в Порядку «Надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва» (далі – Порядок) [6].

Відповідно до цього Порядку суб'єктом мікропідприємництва та малого підприємництва (далі – суб'єкт підприємництва) вважається фізична особа-підприємець або юридична особа, річний дохід якої від будь-якої діяльності не перевищує 100 млн гривень.

Показник річного доходу підприємства в аграрному секторі визначається на підставі офіційних звітних даних такого суб'єкта підприємництва за останні чотири квартали (для суб'єкта підприємництва, що подає квартальну звітність) або за останній звітний рік (для суб'єкта підприємництва, що подає річну звітність) [6].

Максимальний строк кредитування не перевищує:

1) п'яти років – на реалізацію інвестиційного проекту;

2) двох років – на фінансування оборотного капіталу.

Максимальна сума кредиту (кредитів), що надається суб'єкту підприємництва протягом строку, не перевищує 3 млн гривень.

Для отримання державної підтримки суб'єкт аграрного сектору економіки повинен відповідати таким критеріям:

1) аграрний виробник є фізичною особою-резидентом, зареєстрованим в установленому законом порядку як фізична особа-підприємець, або юридичною особою – резидентом, учасники (засновники) якого є фізичними або юридичними особами – резидентами України та кінцеві бенефіціарні власники (контролери) якого є фізичними особами – резидентами України;

2) суб'єкт підприємництва зареєстрований на території України (крім тимчасово окупованих територій);

3) для діючого бізнесу – суб'єкт підприємництва підтвердив, що за останній звітний рік його господарська діяльність є прибутковою. Для новоствореного бізнесу (стартап) суб'єкт підприємництва повинен мати бізнес-план щодо реалізації інвестиційного проєкту;

4) сільськогосподарське підприємство разом з учасниками групи пов'язаних з ним контрагентів за останні три календарні роки не отримувало державної допомоги, що перевищує суму, еквівалентну 200 тис. євро;

5) забезпечити збереження не менше 60 відсотків фонду оплати праці та 80 відсотків чисельності персоналу порівняно зі станом на 1 березня 2020 р.;

6) відсутність станом на 1 березня 2020 р. проблемних кредитів [6].

Кредити, за якими може бути надана державна підтримка, повинні передбачати інвестиційні цілі, пов'язані із провадженням господарської діяльності суб'єктом підприємництва, а саме:

– придбання та/або модернізацію основних засобів суб'єктом підприємництва, за винятком придбання транспортних засобів (крім тих, що будуть використовуватися в комерційних та виробничих цілях);

– придбання нежитлової нерухомості з метою провадження суб'єктом підприємництва господарської діяльності без права передачі такої нерухомості в платне або безоплатне користування третім особам;

– здійснення будівництва, реконструкції, ремонту в приміщеннях, у яких суб'єкт підприємництва провадить основну господарську діяльність (крім офісних приміщень), які на праві власності або користування належать суб'єкту підприємництва;

– придбання об'єктів права інтелектуальної власності, пов'язаних із реалізацією суб'єктом підприємництва інвестиційного проєкту;

– фінансування оборотного капіталу, коли необхідність у такому оборотному капіталі є

невід’ємною частиною витрат на інвестиційний проєкт, обсягом не більше ніж 25 відсотків вартості проєкту, що фінансується за рахунок кредитних коштів;

– фінансування оборотного капіталу аграрним виробником для покриття його постійних (регулярних) витрат, що періодично виникають у процесі провадження ним господарської діяльності та не залежать від зміни обсягів його виробництва (витрати на оплату заробітної плати працівників, орендних та комунальних платежів, послуг з охорони виробничих та офісних приміщень суб’єкта підприємництва, податків, зборів та інших передбачених законодавством обов’язкових платежів, та витрати на інші цілі, необхідні для збереження робочого стану основних засобів та збереження товарів, матеріалів і запасів суб’єкта підприємництва);

– кредитні кошти (крім тих, що надаються на фінансування оборотного капіталу суб’єкта підприємництва або на рефінансування його заборгованості за кредитом) надаються шляхом їх перерахування уповноваженим банком на рахунок контрагента суб’єкта підприємництва, який для цілей реалізації відповідного інвестиційного проєкту здійснює продаж, постачання товарів, надає послуги або виконує роботи;

– частка участі суб’єкта підприємництва власними коштами в реалізації інвестиційного проєкту (крім здійснення рефінансування заборгованості суб’єкта підприємництва за кредитом, наданим на реалізацію інвестиційного проєкту), за яким надається державна підтримка, повинна становити:

а) для суб’єкта підприємництва, що належить до категорії діючого бізнесу, – не менше 20 відсотків вартості інвестиційного проєкту;

б) для суб’єкта підприємництва, що належить до категорії новоствореного бізнесу (стартап), – не менше 30 відсотків вартості інвестиційного проєкту.

Відповідно до порядку в аграрному секторі частіше за все будуть використовуватись 3 кредитні ставки (5–7–9%).

Щоб більш наочно ознайомитись з критеріями, які відповідають кожному відсотку, пропо-

нуємо звернути увагу на результати, які подані в таблиці 1.

Розмір річного доходу від господарської діяльності суб’єкта підприємництва визначається за останні чотири звітні календарні квартали для суб’єктів підприємництва, що подають квартальну звітність, або за останній звітний рік – для суб’єктів підприємництва, що подають річну звітність. Розрахунок зазначеного показника здійснюється на підставі даних офіційної фінансової звітності за звітний період, що передує даті отримання кредиту.

Для аграрних виробників із розміром річного доходу від нуля до 50 млн гривень (включно) на дату укладення кредитного договору компенсаційна процентна ставка встановлюється на рівні 7 відсотків річних. У разі виконання вимоги щодо приросту нових робочих місць (збільшення середньої чисельності працівників), зокрема створення не менше двох нових робочих місць протягом першого повного календарного кварталу кредитування сільськогосподарського підприємства, компенсаційна процентна ставка знижується до рівня 5 відсотків річних та застосовується в наступному календарному кварталі.

Надалі протягом строку кредитування за умови збереження суб’єктом підприємництва робочих місць на рівні звітного (попереднього) календарного кварталу або створення нових робочих місць компенсаційна процентна ставка залишається на рівні 5 відсотків річних.

У разі зменшення фактичної кількості робочих місць на останній день місяця звітного (попереднього) календарного кварталу компенсаційна процентна ставка за кредитом, наданим суб’єкту підприємництва, на наступний календарний квартал збільшується на 1 процентний пункт за кожного штатного працівника, який був скорочений/звільнений протягом звітного (попереднього) календарного кварталу, але в будь-якому разі розмір компенсаційної процентної ставки за кредитом, наданим підприємству, не може бути вищим 7 відсотків річних.

Таблиця 1

Відсоткові ставки державної програми кредитування підприємств

Критерії	Відсоткові ставки		
	5%	7%	9%
Розмір річного доходу від господарської діяльності підприємства, млн грн	від 0 до 50 (включно)	від 0 до 50 (включно)	від 50 до 100 (включно)
Мінімальний приріст робочих місць на підприємстві, чол.	2		

Для аграрних виробників з розміром річного доходу від 50 до 100 млн гривень (включно) на дату укладення кредитного договору компенсаційна процентна ставка встановлюється на рівні 9 відсотків річних.

Для підприємств, до яких застосовується компенсаційна процентна ставка 7 або 9 відсотків річних, протягом строку кредитування компенсаційна процентна ставка зменшується або збільшується за результатами щоквартального перегляду уповноваженим банком на 0,5 процентного пункту за кожне створене/скорочене суб'єктом підприємництва нове робоче місце, але не може бути нижчою 5 відсотків річних та не може бути вищою 7 або 9 відсотків річних відповідно.

Суб'єкт аграрного сектору сплачує відповідний розмір компенсаційної процентної ставки за кредитом щомісяця.

Щоб більш детально ознайомитись із різницею старої та нової систем кредитування, пропонуємо звернути увагу на порівняльну таблицю (табл. 2).

За основу розрахунку покладено статистичні дані НБУ, а саме середню суму позики, яку використовували аграрні виробники у 2019 році (1,5 млн грн), а також максимальну суму позики (3 млн грн), яку зможуть взяти підприємства, виходячи з особливості кредитної програми.

Для порівняння також взята середня відсоткова ставка по кредиту (17%), згідно з даними НБУ за 2019 рік, а також ставки, передбачені новою програмою кредитування (5–7–9%).

Витрати на утримання працівника становлять:

- виплату мінімальної заробітної плати станом на 01.04.2020 (4723 грн.);
- нарахування Єдиного соціального внеску (22%);
- за останні 3 роки зарплата зростала приблизно на 13%, тому для більшої точності розрахунків будемо збільшувати зарплату щороку.

Термін кредитування взятий максимальний відповідно до умов кредитної програми «Доступні кредити 5–7–9%» (5 років).

Виходячи з даних таблиці, можна зробити такі висновки.

1. Для бізнесу із доходом до 50 млн грн найвигіднішим є кредит під 7% річних, з таблиці 2 видно, що вигода становить 58,82% порівняно з кредитом 2019 року.

Також можна зрозуміти, що наймати 2 додаткові штатні одиниці тільки заради отримання ставки в 5% не є ефективним з точки зору витрат. Зрозуміло, що 2 додаткові працівники зможуть позитивно вплинути на виробництво та принести набагато більше вигоди, та без нагальної потреби

Таблиця 2

Порівняння кредитних систем 2020 і 2019 років

Категорії	Для бізнесу з доходом від 0 до 50 млн грн			Для бізнесу з доходом від 50 до 100 млн грн		
	17%	7%	5%	17%	9%	5%
Відсоткова ставка, %	17%	7%	5%	17%	9%	5%
Сума кредиту, грн	1500000,00			3000000,00		
Термін кредиту, р.	5					
Сплата відсотків						
1 рік, грн	231625,00	95375,00	68125,00	463250,00	245250,00	136250,00
2 рік, грн	180625,00	74375,00	53125,00	361250,00	191250,00	106250,00
3 рік, грн	129625,00	53375,00	38125,00	259250,00	137250,00	76250,00
4 рік, грн	78625,00	32375,00	23125,00	157250,00	83250,00	46250,00
5 рік, грн	27625,00	11375,00	8125,00	63750,00	29250,00	16250,00
Всього за 5 років, грн	648125,00	266875,00	190625,00	1304750,00	686250,00	381250,00
Витрати на утримання додаткового співробітника						
Кількість додатково найнятих працівників, люд.	0	0	2	0	0	8
Мінімальна зарплата, грн	4723,00					
Податки, грн	1039,06					
Індекс щорічного зростання зарплати, %	113%					
Всього за 5 років на 1 люд.	448076,50					
Підсумкові результати						
Витрати всього, грн	648125,00	266875,00	1086777,99	1304750,00	686250,00	3965861,97
Витрати порівняно зі старою системою, %	x	-58,82	67,68	x	-47,40	203,96

збільшувати штат працівників не вигідно. Хоча якщо порівняти витрати на кредит зі ставкою в 17% ($648125,00 - 190625 = 457500,00$ грн.), то держава компенсує навіть із запасом витрати на утримання 1 штатної одиниці, що полегшує навантаження на підприємство ($457500 > 448076,50$).

2. Для бізнесу з доходом до 100 млн грн, відповідно, кращим варіантом є кредит під 9% річних, з таблиці 1 видно, що новий кредит на 47,40% ($618500,00$ грн) ефективніший від кредиту 2019 року.

З приводу кредиту під 5% можна зробити висновок, що вплив на зниження податкової ставки за рахунок розширення штату не є раціональним інструментом, якщо основною метою підприємства є заощадження коштів. Навіть зниження ставки більше ніж в 3 рази, порівнюючи зі ставкою за 2019 рік, не приносить бажаного результату. Але все ж таки нова кредитна програма може повністю компенсувати утримання 2 штатних одиниць, якщо порівнювати зі ставкою в 17% ($1304750,00 - 381250,00 = 923500,00$ грн.), адже витрати на 1 людину за 5 років становитимуть приблизно $448076,50$ грн, а витрати на 2 штатні одиниці $896152,99$ грн ($448076,50 * 2$).

Отже, держава дає декілька варіантів розвитку, з яких кожен зможе вибрати для себе підходящий. Нові кредитні ставки стимулюють залучати кредитні ресурси в розвиток власного бізнесу. Якщо підприємство хоче підвищити свою ефективність та покращити стан основних чи обо-

ротних засобів, воно зможе вибрати кредит під 7% (для підприємств з доходом до 50 млн грн) та 9% (для підприємств з доходом до 100 млн грн). А якщо паралельно є ціль збільшити свій штат працівників, то навіть у цьому разі держава буде допомагати і знижувати відсоткову ставку на 0,5% за кожного.

Висновки. Впровадження нової кредитної програми «Доступні кредити 5–7–9%» дало новий поштовх до розвитку підприємств в аграрному секторі економіки. Звичайно, для отримання цього кредиту потрібно дотримуватись певних вимог, які були перелічені вище. Але це все ж значний крок уперед і більшість аграрних виробників зможуть скористатись цією кредитною програмою. Наскільки це нововведення буде вдалим, ми вже дізнаємось незабаром на практиці. Проведений аналіз показав, що за допомогою нових відсоткових ставок можна зберегти майже до 60% грошових коштів, якщо порівнювати витрати на обслуговування кредиту в 2019 році. Таке нововведення не тільки сприятиме покращенню виробництва за рахунок інвестування в модернізацію основних та оборотних засобів, а і створюватиме нові робочі місця, що своєю чергою буде скорочувати безробіття, а це також дуже великий позитивний момент. Планується видати понад 50 тисяч доступних кредитів, створити до 90 тисяч нових робочих місць і залучити близько 2 млрд грн внутрішніх інвестицій у сферу малого бізнесу.

Список літератури:

1. Бабій О. Як стати учасником державної програми «Доступні кредити 5–7–9%»: переваги та ризики. *Дело*. 2020. URL: <https://delo.ua/business/5-7-9-364139/>.
2. Вінокуров Я. Чому кредити в Україні дорогі та як можна їх здешевити. *Громадське телебачення*. 2020. URL: <https://hromadske.ua/posts/chomu-krediti-v-ukrayini-dorogi-ta-yak-mozhna-yih-zdesheviti>.
3. Дані статистики фінансового сектору / Національний банк України. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.
4. Коробкова О. Підводні камені фермерського кредитування. *Економічна правда*. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/04/10/646848/>.
5. Некрасов В. Як «Доступні кредити 5–7–9%» виявилися недоступними для нового бізнесу: експеримент ЕП. *Економічна правда*. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/03/6/657777/>.
6. Порядок «Надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва» / *Законодавство України*. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF>.

Kasian O.A. THE NEW CREDIT PROGRAM OF THE UKRAINIAN GOVERNMENT: ITS MAIN ASPECTS AND ADVANTAGES

In the article a new credit instrument of government regulation in the agricultural sector is discussed and its principal features are determined.

3rd February 2020 the government has launched the State Program “Available credits 5–7–9%” which caused a very different reaction from all transactors of the agricultural sector of the economy. Some researchers have begun to express their opinions on this issue. Most of the work was aimed at searching disadvantages. In spite of the fact that the beginning was not very successful, the Procedure for providing financial state support to microenterprises and small business entities is constantly being changed.

This program is provided to create and expand the micro and small businesses at a record low interest rated 5, 7 or 9% amounting up to 3.0 million UAH for a term of 5 years. Based on the selection criteria most agricultural enterprises will be able to take advantage of soft loans. Farms and private enterprises will be able to take out a loan at 5–7 percent interest; companies with higher economic power can do it at 9 percent interest but if they have plans of staff expansion this percentage can be reduced by maximum of 4 points, i.e. finally it is possible also to get 5 percent interest per annum.

In order to obtain credit funds, it is necessary to fulfill certain conditions and the purpose of application, mainly investment will be pointed at modernization and renewal of economic assets, which in turn should improve production efficiency as well as improve the situation with the use and protection of fertile soils.

The idea was to analyze the new credit program and compare it with the system functioned until 2020. To make the comparison more informative it was decided to analyze the economic benefits of lowering interest rates based on staff expansion. The costs per employee are calculated taking into account the minimum wage and the minimum sum of tax liability after its withholding.

A state of agrarian producers is analyzed and their attitude towards this novation is carried out. The analysis of the new crediting system is conducted in comparison with the crediting system of 2019 on the basis of data of the National Bank of Ukraine. The main benefits provided by the proposed credit program are outlined.

Key words: *government regulation, business entities, agrarian producer, new credit program, interest rate, agricultural sector.*